

»Šola bi morala zaščititi in podpirati tiste, ki zaščite in podpore ne dobijo doma. Dela pa ravno nasprotno.«

Dr. Mirjana Ule

socialna psihologinja

foto: Uroš Abram

Verjetno nihče ne bo ugovarjal, če dr. Mirjano Ule z ljubljanske fakultete za družbene vede opišemo kot najpomembnejšo raziskovalko slovenske mladine. Že vsaj petnajst let opozarja, da življenje v sodobnem svetu postaja vse bolj negotovo, in ker se slovenska država na to ne zna odzvati, otroci varnost iščejo znotraj družin. V zadnjih letih Mirjana Ule proučuje, kako se to pozna v šolah. Starši se v delo šol nikjer ne vpletajo tako intenzivno kot v Sloveniji, je pokazal evropski projekt »Upravljanje izobraževalnih potekov v evropskih družbah znanja«, v katerem so opravili ankete in intervjuje z vsemi akterji, vpletenimi v šolsko delo – otroci, starši, učitelji, svetovalnimi delavci in snovalci izobraževalnih politik.

V današnjem času ni zelo lahko biti oče ali mama šolajočega se otroka, kajne?

Res je.

Zakaj je tako? Gre za to, kako se je po osamosvojitvi spremenila naša družba?

Pravzaprav se je v zadnjih desetletjih spremenil svet oziroma vsaj tisti del, po katerem se zgledujemo. Gre za dve spremembi. Elektronska revolucija je zelo spremenila odnose in življenjski poteki so postali zelo negotovi in tvegani. Vsak je sam odgovoren za svoje življenje. Ne samo, da lahko načrtuje in sprejema odločitve, ampak mora načrtovati in mora izbirati. Izbire niso samo pravica ali možnost, ampak so norma.

Zato sta otroštvo in mladost postalo tako zahtevni obdobji?

Otroštvo ni več obdobje, razbremenjeno odgovornosti, ampak je ravno nasprotno. Lahko bi rekli, da morajo ljudje zelo zgodaj začeti pisati svojo biografijo. S spremembami je družina postala ne samo vzgojna, ampak predvsem zaščitniška skupnost, in to za vse družinske člane.

Ne gre samo za to, da otroci zaradi naporene mladosti iščejo pomoč v starših, ampak da tudi starši v otrocih iščejo uteho za svojo vedno bolj naporno odraslost?

Vsi smo obremenjeni in vsi se želimo v družini razbremeniti. Starši se velikokrat čutijo strašno odgovorni za otrokov življenjski potek, a po drugi strani skušajo sebe prek otrok razbremeniti, potolažiti, se napolniti. Seveda je to razmerje postalo zelo zahtevno. Starši veliko vlagajo v otroke in obenem za to tiho pričakujejo neko povračilo. Otroci staršem strašno zaupajo in jih nočejo razočarati. Ta zanka je posebej značilna za slovenske družine.

To se je potrdilo v evropski raziskavi o vpletanju staršev v šolo.

To se pozna pri odločitvah ljudi. Družinsko omrežje je temeljno omrežje zaupanja. Že dolgo časa v Sloveniji zaznavamo nizko zaupanje v institucije in zato ljudje vlagajo zaupanje v svoje mikrookolje. Tudi otroci to čutijo in zato nočejo razočarati staršev. Starši rečejo, da se mora otrok sam odločiti, vendar otrok nezavedno čuti, kaj starši pričakujejo. Velikokrat se odloči v nasprotju s svojimi željami, da bi ustregel staršem.

Kot da je družina neka enota, ki nastopa enotno proti svetu.

V Sloveniji smo v zelo hecni situaciji. Po eni strani naj bi se nam dogajala individualizacija, ko naj bi bil vsak sam odgovoren zase, po drugi strani pa institucije ne nagovarjajo posameznika, ampak družino. Tako je na primer pri socialnih transferjih, kjer se za njihovo določitev upoštevajo prihodki vseh družinskih članov. Tudi šola nalaga odgovornost staršem, ne samo otrokom.

Oblast je tista, ki kot družbeno enoto določa družino?

Institucijam ustreza, če družina rešuje probleme svojih članov. Starši skrbijo za otroke, otroci skrbijo za ostarele starše. S tem razbremenjujejo družbo, a ko problemov ljudi ni mogoče rešiti znotraj družine, posameznik ostane še bolj sam.

To se vidi na primer pri reševanju stanovanjskega vprašanja, ki je v veliki meri v domeni družin.

V Skandinaviji pa na primer mladim države omogočajo, da si pridobijo stanovanje. Socialni sistemi so naravnani tako, da se mladostnik lahko čim prej osamosvoji in skrbi zase. Fizična osamosvojitve je prva, sledijo ji še ostale.

Je pomembno, da je v Sloveniji življenje staršev današnjih otrok potekalo drugače kot njihovim otrokom?

Starševstva se nikjer ne naučimo. V otroštvu od staršev in iz okolja pridobimo vzorce, ki jih ponavljamo ali se jim upremo. Starši tako velikokrat rečejo, da pri svojih otroci ne bodo ponavljali

napak svojih staršev. Rečejo, moji starši so ves čas delali, in ko so prišli domov, so gradili hišo, jaz tega ne bom počel, več časa bom namenil svojim otrokom.

V naših družinah odnosi niso partnerski, kjer bi otroci dobili besedo in bi šlo za enakopravnost in soodvisnost. Pri nas starši podpirajo svoje otroke, otroci pa izpolnjujejo njihove želje.

V raziskavi ste ugotovili, da slovenski starši v primerjavi s starši iz drugih evropskih držav zelo velik pomen pripisujejo izobrazbi. Zakaj je tako?

V Sloveniji se je v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja zgodil množičen vstop v izobraževanje, ne samo na srednje šole, ampak tudi na fakultete. Sistem je bil odprt za vse, a ni bilo pritiskov k čim hitrejšem zaključevanju šole. Ni bilo niti pritiska, da posameznik sploh zaključi. Veliko ljudi je študiral in nikoli končalo, ampak so šli v službo, saj so jo lahko dobili. Danes se ljudje trudijo, da bi njihovi otroci šolanje končali, če ga že sami niso, in jim pri tem pomagajo.

Danes družba in tudi oblast dolgo šolanje vedno bolj dojemata kot nezaželeno.

Zapovedujeta se učinkovitost in tekmovalnost. Tako pri delu kot izobraževanju. Ali si super uspešen ali pa si izločen. Zato starši niso zadovoljni, če otrok zgolj opravlja šolo. Zato se je v osnovnih šolah izjemno zvišal povprečni učni uspeh.

Ugotovili ste, da učenci tudi s prav dobro oceno niso zadovoljni.

Ja, otrokom velikokrat že štirica pomeni neuspeh.

To je verjetno zato, ker ima toliko sošolcev petice?

Ja, a strah pred neuspehom ostane. Z zviševanjem uspeha se strah pred neuspehom ne zmanjša. Ko smo otroke vprašali, kako pojasnjujejo svoj občutek neuspeha, je bil njihov glavni argument, da je to zato, ker bi lahko bili boljši.

Kar so verjetno slišali od svojih staršev.

Tako je, starši govorijo skozi svojega otroka. Otroci ponotranjijo sporočila in priporočila staršev. To je velika sprememba. V moji generaciji so se otroci upirali. Velikokrat so odraščali tako, da so delali ravno nasprotno od zahtev staršev.

Je to tudi pogoj za osamosvojitvev?

Ana Freud, hčerka psihoanalitika Sigmunda Freuda, se je ukvarjala s psihoanalizo odraščanja, in je trdila, da se otrok mora upirati. Če želi odrasti, mora biti nekakšen upornik brez razloga. Ta teorija je bila sicer kritizirana, ne gre za dejstvo ... Ampak pri nas smo prišli do obratnega procesa. V naših družinah se podaljšujejo simbiotični odnosi. Torej ne partnerski, kjer bi otroci dobili besedo in bi šlo za enakopravnost in soodvisnost. Pri nas starši podpirajo svoje otroke, otrok pa izpolnjuje njihove želje.

Zvišanje povprečne ocene ni samo posledica tega, da si otroci želijo boljšega učnega uspeha in se trudijo. Po vaših ugotovitvah je to tudi posledica bolj neposrednega vpletanja staršev v šolo.

Lahko govorimo o različnih stopnjah vpletenosti staršev v šolo. Od tega, da bežno spremljajo šolsko delo otrok, da izpolnjujejo zahteve, ki jih postavlja šola, torej da hodijo na roditeljske sestanke in govorilne ure. Naslednja stopnja je, da stalno nadzirajo šolsko delo otrok. To pomeni, da skupaj opravljajo njegovo delo, da zbirajo in pripravljajo gradivo za naloge, da se odločajo za

dodatne inštrukcije. Najmočnejša vpletenost je, da se vpletajo v delo šole, da nadzorujejo tudi šolo. Pri nas je vedno več te močne vpletenosti staršev v delo otrok in v delo šole. Starši so postali zaupniki ali zagovorniki otrok v šoli ...

Zastopniki?

Tako. Starši lahko sodelujejo s šolo na več načinov. Lahko soodločajo o določenih zadevah na roditeljskih sestankih ali prek svetov staršev, lahko sodelujejo pri kakšnih dodatnih šolskih dejavnostih, na primer ponudijo svoje znanje pri kakšnem krožku, šahovskem, športnem ali kakšnem drugem. Ampak slovenski starši se vpletajo tudi v učne načrte, v izbiro učbenikov in tako dalje ... To je seveda že dvomljivo početje. V najboljšem primeru je vsaj zelo naporno, tako za starše kot za učitelje in šole.

Ali starši to delajo, ker čutijo, da je šola slaba? Čutijo, da kakšnih nalog ne opravlja dovolj dobro in jo je treba malo popravljati?

Ja in ne. Pet odstotkov otrok, ki so sodelovali v naši raziskavi, se v šoli sploh ne počuti dobro, vsi ostali se počutijo dobro ali zelo dobro. In tudi starši so v intervjujih ocenili šolsko delo kot dobro. Pripombe k šoli imajo ravno zato, ker se vanjo močno vpletajo.

Starši s socialnega, etničnega in regionalnega obrobja čutijo, da ne morejo kompetentno sodelovati v šoli, in se raje umaknejo. Ta umik ne pomeni, da nočejo sodelovati, ampak da si ne upajo.

Če si toliko vpleten, opaziš podrobnosti?

Ja. Zanimivo je, da bi njihove pripombe kot smiselne ocenili tudi tisti, ki podrobno spremljamo delo šol. Kritični so do tega, da se išče neznanje namesto znanja, torej do načina ocenjevanja. Moti jih tudi individualiziran in tekmovalni pristop, ki se kaže v rangiranju učencev. Premalo je po njihovem mnenju skupnostnega dela in gojenja solidarnosti. Ta individualistični pristop v šoli, nad katerim se pritožujejo vsi starši, je zelo problematičen ravno za tiste otroke, ki sicer ne dobijo toliko opore in pomoči doma, kot je vsi ostali.

Je to ključno pri vpletanju staršev v šolo? Torej, da imajo prednost tisti starši, ki imajo potrebne sposobnosti, da se vpletajo?

Ja. Vpletanje ima različne posledice. Kaže na neko razmerje med starši in šolo, opozarja na določeno neavtonomnost šole. Šola bi morala biti tista, ki regulira odnose med njo in starši. Morala bi si zagotoviti avtonomijo. Obenem pa razbremeniti starše stalne skrbi in nadziranja šolskega dela otrok.

Učitelji imajo s tem očitno problem, saj jih vpletanje staršev moti.

Temu so se v drugih državah čudili. Povsod so se učitelji pritoževali, da nekateri starši ne sodelujejo s šolo in da je nekatere težko pritegniti k temu. Samo pri nas je bilo to pritoževanje dvojno. Učitelji trdijo, da nekateri starši ne sodelujejo in da nekateri sodelujejo preveč, da preveč nadzirajo šolo. Seveda, gre za poseben proces, ko vpletanje ne pomeni samo pripravljenosti na sodelovanje in sooblikovanje šolskega dela, ampak je vpletanje lahko kazalec nezaupanja in potrebe po nadziranju šolskega dela. To je tudi kazalnik splošnega nezaupanja v institucije v naši državi. To je tisto, kar je usodno v naši družbi. Kaže se v šolstvu, v zdravstvu, da o politiki ne govorim. Vse strukture, ki imajo možnost, da ponovno zgradijo zaupanje v javni sferi, bi se morale ukvarjati s tem. Naj se vrnem k naši raziskavi. Učitelji se pritožujejo nad tistimi starši, ki se preveč

vpletajo, in tistimi, ki se premalo. Seveda je to problem učiteljev. Učitelji bi morali zgraditi avtonomnost šolskega prostora. Ta pa se je spremenil.

Kako se je spremenil?

Šola ni več edina institucija, ki daje otrokom informacije in znanje. Spremenilo se je tudi tisto, o čemer sem že govorila, namreč, povečala se je vloga družine v družbi. To je tudi posledica tega, da se je zrušila pomembna zaščitniška skupnost za otroke, to je socialna mreža vrstnikov. Socializacijo med vrstniki imenujemo tudi socializacija v lastni režiji, vedno je temeljila na generacijski solidarnosti in avtonomnosti. Vrstniki kot socializacijska institucija je pravzaprav nastala šele po drugi svetovni vojni, ko so otroci množično vstopili v izobraževanje in so dobili več prostega časa.

Več časa so preživljali skupaj?

Ja, takrat se je govorilo tudi, da je to nevarno, češ da se bodo otroci preveč osamosvojili, ampak med sociologi je prevladalo prepričanje, da so vrstniške mreže skupnostne in da so protiutež tako družinam, za katere je značilna emocionalnost, kot šolam, ki so instrumentalne. Vrstniki so nekaj vmes, nekaj, kar od otrok terja, da se uveljavijo na svoj način, da razvijajo neke sposobnosti v družbi enakih, obenem pa so zaščiteni pred zahtevami odraslega sveta. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja je ta mreža razpadla. Elektronska tehnologija je bila sprva namenjena prav otrokom in starši so jo navdušeno kupovali, da bi otroke spravili s cest in stran od vrstniških skupin ter nazaj v otroške sobe. Ker otroci nimajo več podpore med vrstniki, so toliko bolj odvisni od družinske podpore. Tisti, ki nimajo podpore družin, so toliko bolj sami. Naloga šole bi morala biti, da te primanjkljaje nadomesti.

Kako?

Šola bi si morala bolj prizadevati za gojenje solidarnosti in skupnostnega dela, saj bodo otroci to potrebovali tudi v odraslosti. Šola bi morala tudi zaščititi in podpirati tiste, ki zaščite in podpore ne dobijo doma. Dela pa ravno nasprotno. Sramoti otroke, ki nimajo podpore staršev, ter njihove starše, ki jim podpore ne morejo dati. Predvsem intervjuji s priseljenci, in to ne samo v Sloveniji, kažejo, da bi kot starši radi pomagali svojim otrokom, a so prestrašeni pred šolo. Od vpletanja v šolo jih odvrta že jezikovni primanjkljaj ter še drugi dejavniki, ki so značilni za priseljence. Starši s socialnega, etničnega in regionalnega obrobja čutijo, da ne morejo kompetentno sodelovati v šoli, in se raje umaknejo. Ta umik ne pomeni, da nočejo sodelovati, ampak da si ne upajo, ker niso toliko veščji tega, da bi enakovredno podpirali svoje otroke in sodelovali z učitelji. Šola pa več kot njim nudi tistim otrokom, katerih starši so bolj glasni. Otroci, ki imajo bolj podporne starše, v šoli dobijo več, otroci, ki nimajo ustrezne podpore, imajo manj podpore tudi v šoli.

Nikoli nisem marala izpitov na fakulteti, saj se moraš takrat spremeniti v paznika študentov. Nekje po letu 2000 mi jih ni bilo treba več paziti, saj nihče ne dovoli, da bi drug od njega prepisoval.

Gre za začarani krog? Če šola popusti tistim, ki želijo doseči neke cilje, jim s tem sporoča, naj s tem nadaljujejo.

Šola pravzaprav krivi tiste starše, ki ne zmorejo sodelovati, in njihovim otrokom podeli slabe ocene, jih postavlja na obrobje, jih stalno graja ali pa pošilja k svetovalnim službam in komisijam. Te zunanje komisije, s svetovalnimi službami znotraj šol vred, niso vedno v pomoč otrokom, ampak jih velikokrat še bolj stigmatizirajo. Potem je to »tisti, ki je šel k psihologu«, se pravi, da naj bi bilo nekaj narobe z njim, je nekdo, ki ne zmore ali noče. Tistih pet odstotkov otrok, ki po ugotovitvah naše raziskave ne marajo šole, se je odpovedalo šoli, ampak treba je vedeti, da se je

najprej šola odpovedala njim. Kdo bi moral obrniti ta krog? Šola. Morala bi se vprašati, kdo so ti otroci, ki ne marajo šole, in zakaj je ne marajo. V vsakem otroku so sposobnosti in ustvarjalnost, treba jih je poiskati. Morda je otrokova kvaliteta sposobnost empatije, sodelovanja, skupnostnega organiziranja, pa se ga lahko vključi, tako da pomaga učitelju ... Tega ne morejo doseči svetovalni delavci, socialni delavci, psihologi ali neke zunanje komisije. To lahko storijo učitelji. To bi učitelji morali storiti. To je velika naloga šole.

Ko se šole ali učitelji pritožujejo, da se nekateri starši premalo vpletajo, je to predvsem v primerih, ko gre za medvrstniško nasilje. Nad starši teh otrok se pritožujejo, da jih ni mogoče spodbuditi k sodelovanju.

Začarani krog, o katerem sem govorila, ima svoje posledice. Tistih nekaj odstotkov otrok, ki se jim je šola odpovedala, so vedno grajani, z ničimer se ne morejo izkazati niti v šoli niti drugače, nimajo iPhonov, nimajo najnovejših znamk oblačil ... To v otroku povzroči zelo veliko napetost in jezo, ki izbruhne. Lahko pa je nasilje način, da se otrok izkaže, pač s svojo fizično močjo. Otrokova agresivnost je vedno krik na pomoč. Šola bi morala vsakega otroka obravnavati tako. Ni kriv, da se je rodil v takih družbenih razmerjih, kot se je. Šola je bila narejena prav zato, da premaguje te razlike. Vso pozornost bi morala usmeriti v teh pet ali deset odstotkov šolarjev. Učitelji so nam v intervjujih sporočali, da se velikokrat čutijo nemočne. Rekli so, da niso dobili znanja za delo z otroki s posebnimi potrebami. Ta opredelitev, »otroci s posebnimi potrebami«, je hecna reč.

Zakaj?

Danes imajo vsi otroci posebne potrebe. To je prišlo s tem, da so življenjski poteki postali manj predvidljivi in bolj tvegani. Vsak otrok ima svojo pot in svoje posebne potrebe. Učitelji sporočajo, da so v bili svojem izobraževalnem poteku navajeni na množično poučevanje, na nekega povprečnega otroka, ki ne obstaja. Ne pa na resnične otroke, ki imajo vsi raznovrstne potrebe. Kar učitelji v resnici sporočajo zdaj, je, da nimajo znanj za ravnanje z otroki, ki posebne potrebe na poseben način izražajo. To zahteva takojšnje spremembe priprav učiteljev na pedagoški poklic.

Bi morali spremeniti že izobraževanje učiteljev?

To so nam učitelji sami sporočali. Da niso ustrezno pripravljene na nove razmere, v katerih danes poteka šolanje. Ukvarjam se tako z zdravstvenim kot šolskim sistemom in tudi študentje medicine se velikokrat učijo veliko gradiva, ki je v vsakem trenutku dostopno na spletu, ne učijo pa se odnosov s pacienti. Kako vzpostaviti odnose, kako biti sočutni, kako razumeti, kako sodelovati v razmerah, ko pacienti želijo bolj partnerski in ne paternalistični odnos. Kot so se pacienti spremenili, so se tudi otroci. Postali so bolj opremljeni in bolj ozaveščeni. To predvideva neke druge veščine in znanje o njih je treba uvesti tako v pedagoški proces kot v izobraževalne politike. Pri nas učitelji zdaj postavljajo protislovne zahteve. Po eni strani se pritožujejo, da imajo premalo avtonomije, po drugi strani želijo več pravil in jasnejša navodila. Učiteljski poklic mora biti, podobno kot zdravniški, predvsem poslanstvo. Status učitelja se ne doseže samo z določeno izobrazbo ali plačo, ampak s spoštovanjem in dostojanstvom učiteljskega poklica in na tem bi morale graditi tudi izobraževalne politike

Ravno pri vprašanju medvrstniškega nasilja se pogosto izpostavlja pomanjkanje učiteljeve avtoritete in avtonomije, saj naj bi jih pravila preveč omejevala pri ukvarjanju s težavnimi učenci.

Seveda, učiteljem bi se lahko dala večja avtonomija, in učitelji morajo graditi predvsem na avtoriteti, ki jo potrjujejo predvsem otroci, ki z veseljem sodelujejo v šolskem delu. To je posebne vrste avtoriteta, ki ti jo podeli tisti, s katerim delaš.

Vedno znova jo je treba vzpostaviti v razredu.

Pri nas so šole, ki so v tem pogledu zelo dobre, a tudi take, ki niso. Želim poudariti, da če se v šoli pokaže problem, ga je treba rešiti znotraj šole. Zdaj pa se pojavlja pobuda za ustanovitev neke posebne krizne skupine, ki bi prišla v šolo, kjer bi se pojavilo nasilje.

Želite reči, da je vzpostavljanje avtoritete zelo zahteven proces, ampak vseeno to nekaterim šolam in učiteljem v Sloveniji uspeva?

To ni samo zahteven proces, ampak daje tudi veliko zadovoljstva, če je uspešen. Ravno to je tisto, kar daje zadovoljstvo v tem poklicu. Podobno je pri zdravnikih in tudi ti so na to malo pozabili. Kot profesorici mi največ pomeni, če mi nekdanji študentje po več letih povedo, da se z veseljem spominjajo našega skupnega dela. To je največ, kar lahko učitelj dobi. In največje zadovoljstvo je, ko nekaj izluščiš iz otoka, ki velja za problematičnega. Otroka, ki ga družina zelo podpira, je lahko učiti.

Pred meseci je vlada napovedala, da učiteljem ne bo več plačevala za učno pomoč učencem s posebnimi potrebami. Kmalu smo začeli razpravljati o tem, kako se učna pomoč v Sloveniji zlorablja, saj naj bi jo starši pogosto izsilili, čeprav je otrok ne potrebuje. Zanj naj bi bili zainteresirani, ker učitelji otroke s posebnimi potrebami sprašujejo napovedano, dajo jim več časa za pisanje testov ter druge ugodnosti.

To je splošen družbeni problem medsebojnega izigravanja, in dokler se ne bomo zavedeli, da s tem izgublamo vsi, ne bomo prišli daleč. Ampak to kaže tudi, da problemov ne rešujemo tam, kjer so nastali. Čeprav gre za odnos med učiteljem in učencem, se otroka pošlje ven, v neko zunanjo institucijo. Problem se mora reševati znotraj razreda. Včasih so boljši učenci pomagali slabšim. Spomnim se, da smo v mojih časih uspeh razreda dojemali kot svoj uspeh, ponosni smo bili, če v razredu ni nihče ponavljal. Med seboj so tekmovali razredi, ne otroci. Ni treba, da učitelji in šole posežejo po kaznovanju in nadzoru. Imajo veliko možnosti, da znotraj razreda vzpostavijo mrežo pomoči, sodelovanja in prijateljstva.

Tudi ena od mam, s katerimi ste opravili intervjuje, je dejala, da je bilo v njenih časih tako, kot opisujete vi, in dodala, da zdaj ni več tako. Ko njena hčerka zboli, ji sošolci in sošolke nočejo posoditi zvezkov, da bi prepisala, kar je zamudila.

Tudi sama sem opazila spremembe. Kot profesorica nikoli nisem marala pisnih izpitov na fakulteti, saj se moraš takrat spremeniti v paznika, ki nadzoruje, ali študentje prepisujejo drug od drugega. Nekje po letu 2000 mi jih ni bilo treba več paziti, saj nihče ne dovoli, da bi drug od njega prepisoval. Preprosto si ne pomagajo več. Včasih je v razredih vladala močna skupnostna zavest. To je pomenilo tudi, da smo se kdaj skregali in stekli ter nato pobotali. Med vrstniki smo rešili veliko stvari. Zdaj pa takoj kdo intervenira, če ne učitelji, pa starši.

Starši skrbijo za otroke, otroci skrbijo za ostarele starše. S tem razbremenjujejo družbo, a ko problemov ljudi ni mogoče rešiti znotraj družine, posameznik ostane še bolj sam.

Zdaj tista skupnost, ki si vedno pomaga in skupaj rešuje zadeve, ni več razred, ampak družina?

S študenti sem se pogovarjala o preveč zaščitniški sodobni družini in rekli so mi, da tudi oni najbolj zaupajo mami. Zakaj je to slabo, mi je ogorčeno rekla ena od študentk. Vprašala sem jih, kakšna sporočila jim dajejo mame. Mame namreč otrokom govorijo, ti si najpomembnejši, brigaj se le zase. Staršem je pomemben njihov otrok. Predvsem v tej individualistični družbi se zdi tako.

In če otroci ponotranjijo sporočila staršev ...

.... vidijo le sebe in svoje uspehe in neuspehe ...

In sošolcem ne posodijo zvezkov.

Nekateri so obsojeni na obrobje, prikrajšani in osamljeni. Do konca srednje šole je zame šolanje pomenilo predvsem druženje z vrstniki. Ta del oblikovanja identitete posameznika je današnja šola zanemarila. Čustvena stabilnost, dobro počutje, občutek za drugega, sodelovanje ... To so pomembne veščine za odraslost, ki jih seveda razvijamo znotraj družine, vendar tudi v razredu, in to drugače, širše.

Rekli ste, da si tudi starši želijo, da bi šola to spodbujala. Če ta del socializacije ljudje sicer opravimo med vrstniki, kako lahko potem sploh naložimo šoli, naj opravi nalogo?

Saj se to dogaja znotraj razreda. Otroci največ časa preživijo v šoli, in ravno te mehke veščine sodelovanja in empatije bi lahko uporabili učitelji za preseganje napetosti, za vključevanje in preseganje različnosti, za medsebojno sodelovanje. Lahko pa seveda odnose z vrstniki razvijajo tudi zunaj šole, v prostem času ali med počitnicami. Če jim seveda starši to dovolijo.